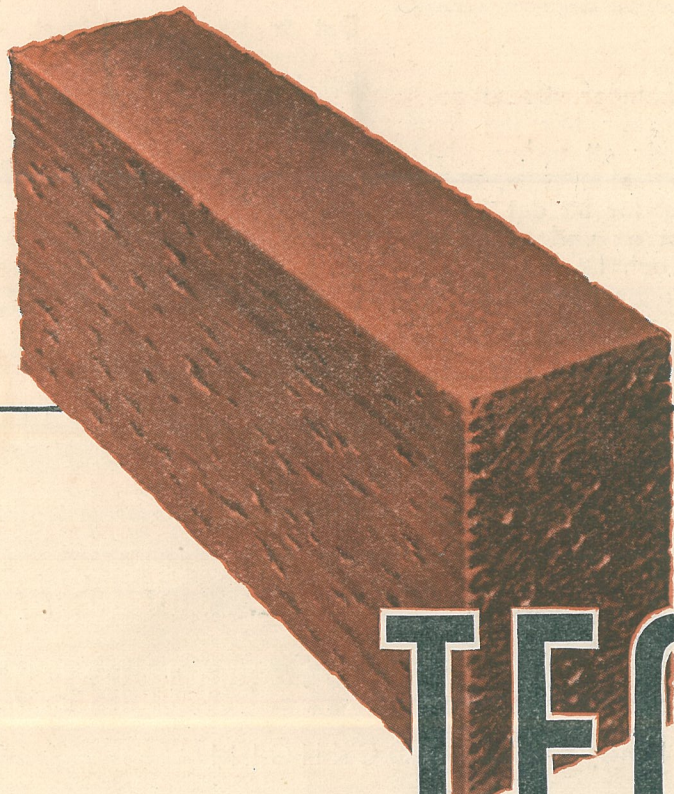
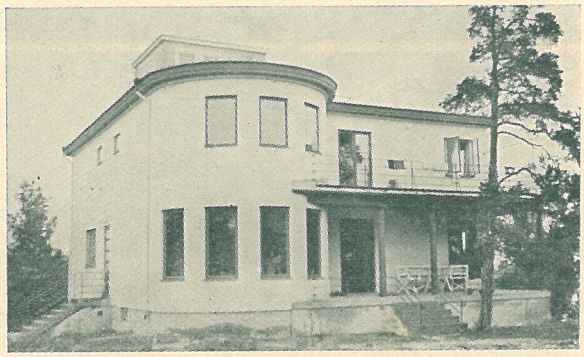
2 1936 INNEHÅLLER: Ett växande hus • Lån för eget hem på landet • Engelska tegelvillor • Två tyska tegelvillor • En tegelvilla från 1931 • Sten på sten • Ur fackpressen

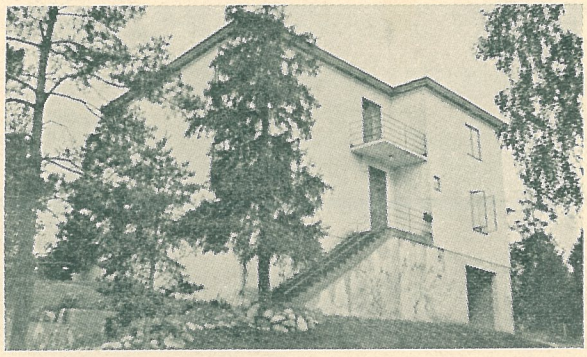

TEGEL

ETT HEM

för nuet och framtiden byggs med högporöst tegel till samma kostnad som ett trähus

Objektiva undersökningar visa, att anläggningskostnaden blir lika låg för ett tegelhus som för ett trähus. Ni som planerar en egnahemsvilla, utgå icke från trähus, därför att det brukas så. Gör först en undersökning över kostnaderna och låt oss stå till tjänst med de ritningar, kostnadstablåer etc., som vi förfoga över.

Vårt högporösa tegel undergår fortlöpande tillverkningskontroll och provning vid våra laboratorier. En jämn, hög kvalitet kan därför garanteras.

Det är känt och erkänt, att ett tegelhus är värdefullare än ett trähus, ty tegel innebär bl. a.:

1 **Större livslängd,**
2 **Lägre underhållskostnad,**
3 **bättre värmeisolering** och därmed
4 **varmare lägenhet,**
5 **mindre brandrisk** och därmed
6 **lägre brandförsäkringspremie,**
vilket allt medför
7 **lägre årshyra.**

Förr fingo dessa fördelar köpas med högre byggnadskostnad, men nu kunna de erhållas utan extra kostnad genom att bygga med högporöst tegel.

För sund och god ekonomi — bygg med högporöst tegel

TEGELBRUKENS FÖRSÄLJNINGS A.-B.

SVEAVÄGEN 21 STOCKHOLM TEL. 23 31 15

UPPLAGA: 4,600 ex.

TEGEL

ORGAN FÖR SVERIGES TEGEL-INDUSTRI-FÖRENING

REDAKTIONSKOMMITTÉ: DIREKTÖR OSCAR GRÖNKWIST, KAPTEN CURT CAMITZ OCH DIREKTÖR JOHN BAUNGE.

REDAKTÖR: CIVILINGENJÖR C. A. STRÖMBERG

Ett växande hus, villa på Lidingön.

Av arkitekt
Martin Hedmark.

Materialvalet är för den privata byggherren alltid en av de första stötestenarna vid ett byggnadsföretag. Då en person skall bygga sig en villa blir han vanligen delgiven en hel del upplysningar härom, oftast då i form av en med synnerligen stor vänlighet given gratislektion om hur förträffligt en viss försäljare anser det material han själv har att sälja och då byggherren efter en kort tid lyssnat på likalydande superlativer beträffande tio olika material, har problemet inte blivit lättare. Och vad värre är — denna beskrivning av en nyligen färdigställd mindre villabyggnad på Lidingö kommer eventuellt att göra problemet ännu värre och förvirringen ännu större, men kommer samtidigt att visa att den tekniska utvecklingen ännu kan komma med små överaskningar som eventuellt leda till "bättre hus" och "bättre väggar".

Trä, gasbetong eller tegel äro de vanliga frågetecknen och alla dessa material kunna giva utmärkta resultat beroende på de olika förutsättningar som äro för handen.

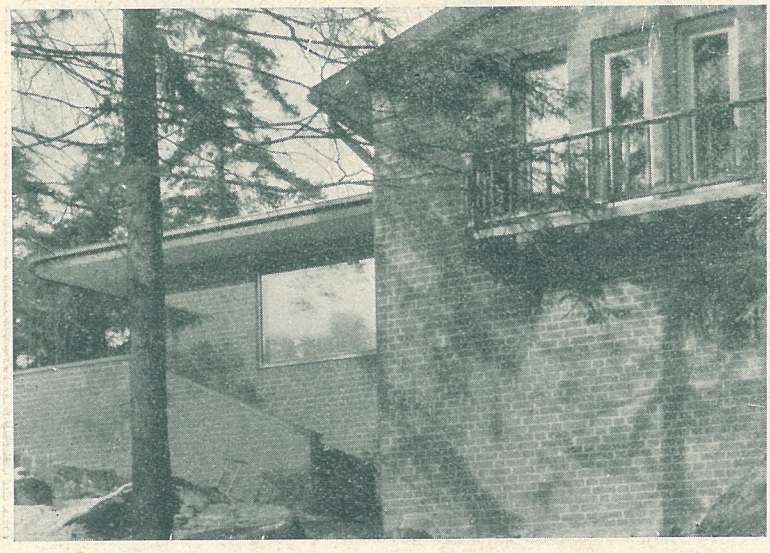
Tegelmaterialet som kommit till användning i föreliggande byggnad har på senare år visat en tendens att i synnerligen hög grad skämta med byggherrarnas nervsystem. Nya tegeltyper och långa rader med mystiska specifika vikter och sågspånet ej att förglömma äro några ingredienser i den allmänna förvirringen. Det hela låter kanske invecklat men vad som bör sägas genast är att det hänt viktiga och synnerligen värdefulla ting med materialet tegel:

Det högporösa teglet har plötsligen inflyttat teglet bland de bärande väggmaterial som giva mycket hög värmeisolering och i hög grad utökat teglets användningsmöjligheter.

Den använda väggkonstruktionen.

Ytterväggarna i här föreliggande byggnad kan på sätt och vis betraktas som en ny typ — utförd för första gången och har i detta fall givit mycket gott resultat. Den är komponerad av tre skikt. Ytterskiktet består av s. k. Röd-bofasad-tegel av halvstens tjocklek som tillsammans med ett inre halvstensskikt av högporöst tegel utgör väggens stomme. Det innersta i tredje skiktet består av 3 cm tjock Tretong- eller sågspånsputs. Hela vägggens tjocklek blir då 28 cm och har lagom bärande förmåga för vanliga höjder i samband med villabyggnader. Som förband mellan de två tegelskikten valdes munkförband och bindarna, som äro något avhuggna så att de ej gå genom hela tjockleken av det inre skiktet, isoleras inåt med en ca 5 cm djup pettring av poröst tegel.

En teoretisk undersökning av väggens värmeisolernade förmåga har utförts och resulterade i användande av Tretongputs för innerytan. Detta gäller då Stockholmstraktens temperaturförhållanden och man torde kunna utgå ifrån att vanlig innerputs bör räcka för södra Sverige. Det har också lyckats att helt undvika den sprickbildning i ytan som ofta följer med denna putstyp. Vad som då är speciellt viktigt att iakttaga är att muren — i detta fall det högporösa teglet — fuktas väl före grundningen. För övrigt måste man vid putsbehandlingen hålla i minnet att betrakta det som ett cementarbete då det alltså gäller att ej beröva putsen den vattenmängd den behöver under den tid den brinner och bland annat låta det bli ungefär ett dygns uppehåll mellan de olika påslagen. Av stor vikt är även, för att undvika ytsprickor, att utslockningen avdrages med rätkäppen på enklast möjliga sätt utan roterande rörelser eller pressning och att

underberedningarna hava hunnit sätta sig väl, innan sista påslaget göres, vilket då kan innehålla en fetare kalkblandning och mycket liten sågspånstillsats till sanden och rivas på vanligt sätt så att slät yta uppstår.

*

Vad som då kan betraktas som direkta fördelar med en dylik vägg är att den utåt är en av de mest väderbeständiga och underhållsfria som kan åstadkommas, vilket ej är av så ringa vikt vid event. försäljning av byggnaden, vidare att det röda teglet i en liten byggnad inlagd i en typisk svensk barrskogstomt tillfredställer nästan alla människors smakuppfattning. Väggen är för övrigt lika varm som vilken annan vägg som helst och mycket enkel att bygga upp samt har i prisavseende visat sig synnerligen fördelaktig — närmare bestämt — på en entreprenadsumma av i det närmaste 28 000 kronor för en byggnad utförd i trä, innebär den här beskrivna väggtypen en ökning med endast 500 kronor.

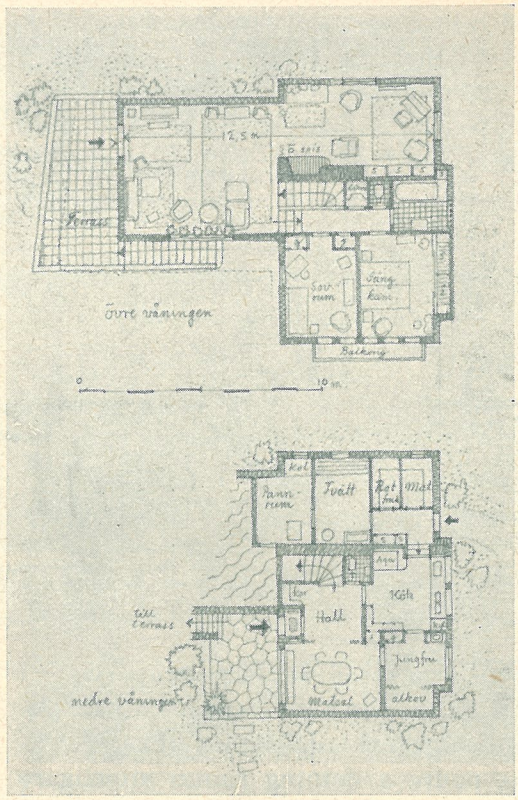
Växande hus.

Plananordningen för byggnaden som till formen har fått rätta sig så mycket som möjligt efter terrängen med minimum av sprängning, är av den s. k. "växande hus"-typen.

Första utbyggnadsskedet är det här illustrerade och en fortsättningstrappa och en påbyggnad äro mycket lättare att genomföra utan att det som förut gjorts förryckes eller kan betraktas som ett provisorium som är dyrbart att ändra.

Planlösningen.

Från en liten kalkstensplan i vinkeln av byggnadskroppen kommer man genom ett vindfång in i en mindre hall eller entré och för att giva de små måtten ett intryck av rymlighet är matsalen förbunden med denna entré och

Original
HEBY TEGEL
INREGISTRERAT VARUMÄRKE

Heby Tegelverk är Skandinaviens största och förnämsta med en årsproduktion av över 10 milj. taktegel. Tillse att varje panna är stämplad med "Heby Tegelverk", vilket utgör en garanti för att Ni erhåller

ORIGINAL Heby Taktegel

som är känt och erkänt som landets förnämsta fabrikat

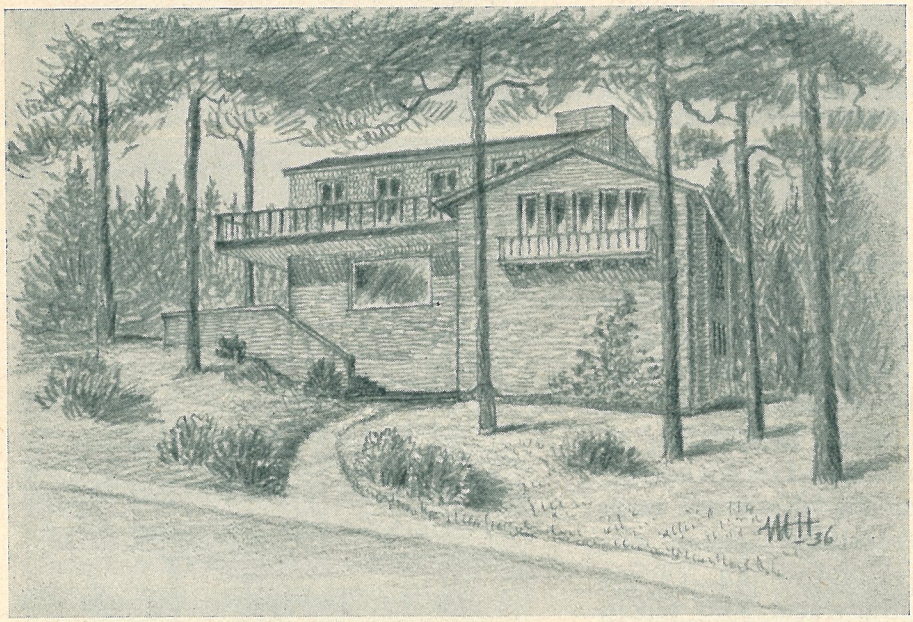
Heby Tegelverk

Sköldberg & C:o - Heby

Kommanditbolag

Telegramadress: *Hebytegel*
Telefoner: 18 och 19

Ägare av: *Heby Nya Tegelbruk, Heby Norra Tegelbruk, Hårsbäcks Tegelbruk och Tegelbruket Funkis*

Villan i det andra utbyggnadsstadiet.

kan avgränsas medelst draperier. I entrén finnes kapprumsnisch och toilett samt förbindelse med köket. I denna nedre avdelning finnes ytterligare ett mindre rum vars uppgift är trefaldig, beläget innanför köket kan det tjäna som jungfrukammare om tjänarinna finnes, det har dessutom dörrförbindelse till matsalen för att kunna tjäna som ett rymligt serveringsrum vid en större måltid med gäster, vid vilken den lilla matsalen, tack vare sin förbindelse med hallen, visar sig äga en kapacitet av dukat bord för 14 personer. Det mindre rummet kan även användas som gästrum och är försett med tvättfat med varmt och kallt vatten i nisch samt garderob. Strax utanför köket åt byggnadens andra sida äro alla nödvändiga källarutrymmen placerade och tack vare den kuperade terrängen ligga dessa i ungefär samma nivå som köket och hava direkt dörr ut, vilken samtidigt är husets köksentré.

Från hallen leder en trappa till sällskapsavdelningen som består av två större utrymmen som kunna skiljas medelst draperi. Denna del av huset ger en utpräglad känsla av gott utrymme och ljus och risken av att huset skulle verka för trångt är tämligen elimenerad.

A.-B. Laurents Byggnadsvaror,
Sundsvall

Vanligt murtegel och lättmurtegel av högsta kvalitet.

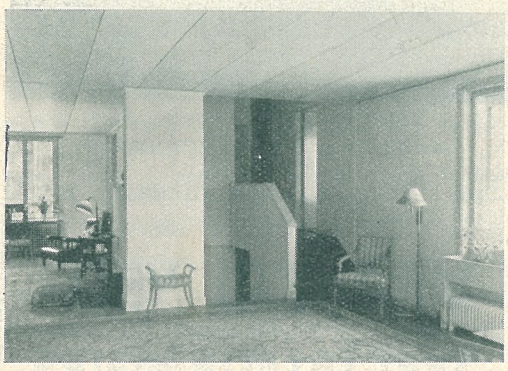
Frostbeständigt. Lättarbetat.

Största tryckhållfasthet i förening med lägsta volymvikt.

Trappan upp från hallen är till sin höjd endast ungefär tre fjärdedelar av en vanlig trappa vilket åstadkommits genom att höja sovrumsavdelningen några steg över sällskapsavdelningen. Sovrumsavdelningen ligger alltså tämligen för sig själv och kan betraktas som ett litet hotell på två rum och badrum med toilett och garderober samt balkong utanför sovrummen. Det är härifrån man på ett enkelt sätt kan i framtiden bygga en trappa upp till taket och genom påbygge skaffa sig ytterligare två eller tre rum, varvid de i detta utbyggnadsstadium arrangerade taksprångens giva två rymliga balkonger.

*

Badrumsfönster har fått en mindre vanlig utformning och består inåt av ett par glasdörrar och utåt av ett gal-

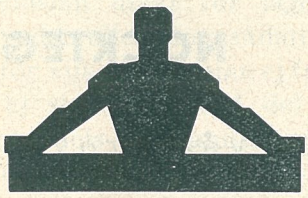
Trappan till sovrumsavdelningen.

Interiörer från badrummet.

Bekläd innerväggarna med

MASONITE

Varje skiva är på baksidan stämplad med ovanstående varumärke.

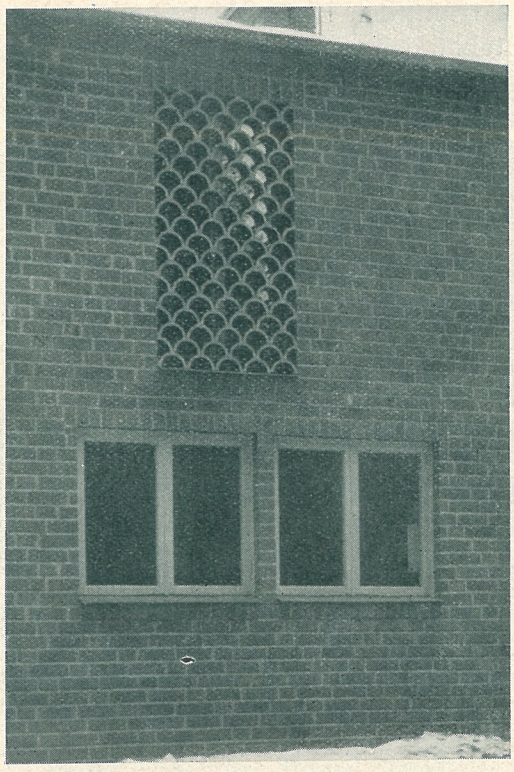
Hård, Halvhård eller Porös. Sparar arbete och kostnad. Naturfärgad Hård Masonite sparar dessutom tapetsering eller målning.

En god kombination är TEGEL OCH MASONITE

Till golv HÄRDAD, till inredningar och snickerier HÅRD, till inredningar HALVHÅRD, till isoleringar PORÖS.

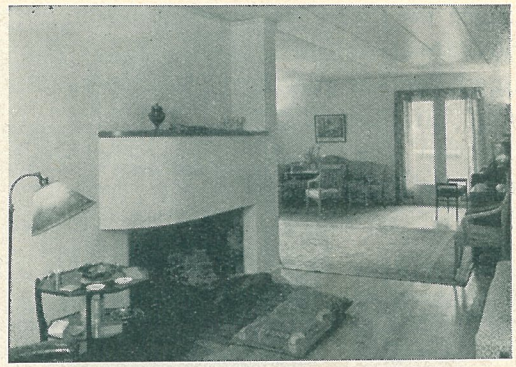
Masonite säljes överallt.

HUVUDFÖRSÄLJARE: P. WIKSTRÖM J:or — STOCKHOLM
STALLGATAN 3 — TEL. 10 99 25

ler uppbyggt av sågade Höganäsrör, vilket förlänar fasaden ett dekorativt element och möjliggör att man sommartid kan bada med den friska barrskogsluften runt omkring sig.

Innerväggar och tak äro klädda med Wallboardskivor, varvid taket i de större utrymmet givits en dekorativ behandling med skivorna skurna i 60 cm våder, uppsatta med 5 mm mellanrum och behandlade i två färger. Dagligrummet har försetts med ett större spegelglasfönster med inbyggd blomsterlåda under och en rymlig terrass, delvis takövertäckt, finnes på ena kortsidan. Den elektriska belysningen i detta rum är indirekt med två väggreflektorer installerade i hörn och som ett extra litet kvalitetstillskott har tretongputsen förlänat rummen en synnerligen god ackustik.

Interiör från vardagsrummet.
Samtliga foton: Madeleine Hamilton — Atelje Lange.

WACOMP-
SPECIALFORMGIPS
användes numera alltid vid tillverkning av
FALSTAK- o.
NOCKTEGEL
Begär vår broschyr
WAHLIN & Co A/B
ETABL. 1867
23 25 55 STHLM ARSENALSG. 8 b.

Grävmaskin köpes.
Kapacitet c:a 10m³ använd men i gott skick.
Pris och fullständiga upplysningar sändas.
ING. HANS FURULUND
KARLS JOHANSGAT. 41 III OSLO

Lån för eget hem på landet.

En resumé av Statens egnahemsstyrelses verksamhet av notarien E. Bring.

Den av staten understödda egnahemsverksamheten avser att främja egnahemsbildning på landsbygden. Den bedrives med medel från egnahemslånefonden och jordförmedlingsfonden, vilka förvaltas av statskontoret. Under överinseende av statens egnahemsstyrelse i Stockholm skötes verksamheten i orterna av låneförmedlare, främst hushållningssällskapen samt därjämte vissa kommuner, aktiebolag och föreningar. De låneförmedlande kommunerna äro få; från dessa bortses också i den följande framställningen. Låneförmedlarna erhålla statslån och bevilja i sin tur egnahemslån till enskilda personer. Lånen avse antingen jordbrukslägenhet (jordbrukslån) eller bostadslägenhet (bostadslån). I samband med jordbrukslån kan beviljas lån för visst produktivt arbete å lägenheten (premielån), vilket anses guldet, då arbetet är utfört.

Egnahemslån utgår för lägenhet på landsbygden eller inom sådant område i stad, för vilket stadsplan ej fastställts. Dylik ej stadsplanelagd del av stad har merendels helt landsbygds karaktär. Beträffande Stockholms län äro enligt praxis de orter inom länet undantagna, där Östra Svealands bostadskreditförening beviljar lån till bostadslägenhet.

Vem kan få lån?

För att kunna erhålla statens egnahemslån måste man vara svensk medborgare, samt hava uppnått myndig ålder. Vidare skall man visserligen vara i behov av hjälp men likväl vara i den ekonomiska ställning, att man är i stånd att med egna medel och egnahemslånet köpa tomt och bygga eller, när det gäller jordbrukslån, förvärva jordbruksfastighet. I senare fallet har egnahemsbyggaren god hjälp av de förut omnämnda premielånen, som kunna utgå såsom bidrag till kostnaderna av t. ex. bostadshuset å jordbruksfastighet.

Lånets storlek.

Storleken av egnahemslån beror av värdet av den fastighet, som skall belånas. Sålunda utgår egnahemslån i regel med minst hälften samt vid jordbrukslån med högst 5/6 av fastighetsvärdet och vid bostadslån med högst 3/4 av fastighetsvärdet. Då staten ej avser att lämna hjälp för åstadkommande av hur stora och dyrbara lägenheter som helst, har man bestämt visst högsta värde å den färdiga fastigheten. För bostadslägenheter utgör detta högsta värde 10.000 kronor och för jordbrukslägenheter i regel 15 000 kronor. Lånet utbetalas mot säkerhet av första inteckning i fastigheten. Där svårigheter möta för presterande av inteckningssäkerhet omedelbart, innan fastigheten är färdigbyggd, kan förskott å lånet utbetalas såsom byggnadskreditiv mot borgen eller annan säkerhet, som låneförmedlaren anser sig kunna godtaga.

Ränta och amortering.

Egnahemslån förräntas och återbetalas på så sätt, att lånet uppdelas i en amorteringsdel och en stående del, vilken senare del ej amorteras. Amorteringsdelen utgör 2/5 och stående delen 3/5 av lånebeloppet. Genom att göra amorteringsdelen mindre än den stående delen har man åstadkommit en jämförelsevis snabb amortering utan allt för betungande årliga inbe-

	Jordbrukslån			Bostadslån		
	Amorteringsdel.		Stående del.	Amorter.-del.		Stå. del.
	Ränta	Amortering.	Ränta	Ränta	Amortering	Ränta
Intill dess kapitalavbetalningen börjar	3,6 %	—	3,6 %	4 %	—	4 %
Under amorteringstiden	3,6 %	2 %	4 %	4 %	2,5 %	4,5 %
Efter amorteringsdelens inbetalning	—	—	4 %	—	—	4,5 %

talningar. Sedan amorteringsdelen återbetalts, kvarstår den stående delen ett år, varefter den skall inbetalas i sin helhet. Någon svårighet att vid det laget inbetala stående del anses ej föreligga, då densamma motsvarar bottenlån med bästa möjliga inteckningssäkerhet. Omplacering av stående lånedelen i t. ex. sparbank plägar gå lätt. Med nu beskrivna återbetalningssätt är jordbrukslån helt återbetalt efter 37 år och bostadslån efter 20 år. Beträffande procentsatserna för amortering och ränta framgå dessa av ovanstående tabell, därvid bör ihågkommas, att kapitalavbetalning inträder efter fem amorteringsfria år vid jordbrukslån och tre amorteringsfria år vid bostadslån.

Ansökan.

Ansökan om lån kan göras direkt hos låneförmedlaren i orten (egnahemsnämnden hos länets hushållningssällskap samt bolag eller förening, vilka förmedla egnahemslån). Egnahemsnämnderna äro de egentliga bärarna av lånerörelsen. Dessutom kan ansökan göras hos egnahemsombudet i orten. Ett sådant ombud finns i regel i varje socken. Låneförmedlarna och ombuden tillhandahålla ansökningsblanketter och stå till tjänst med råd och upplysningar, lämna erforderligt biträde vid ansökningarnas uppsättande samt medverka vid förhandlingar om köp av jord.

Därest en person önskar förvärva tomt eller jordbruksfastighet i viss ort men icke lyckas få reda på någon saluledig sådan, kan han vända sig till egnahemsombudet i orten och inlämna jordansökan, vartill formulär tillhandahålles av ombudet. Denne lämnar därefter hjälp med uppbringande av lämpligt jordområde.

Lånefrekvens.

Efter förslag från egnahemsstyrelsen har Kungl. Maj:t årligen beviljat omkring 20 miljoner kronor för att av låneförmedlarna användas till egnahemslån. Av detta belopp är viss del reserverad för jordbrukslägenheter, medan resterande beloppet utgår till bostadslägenheter. Tidigare saknade Kungl. Maj:t befogenhet bevilja högre belopp årligen än 5,5 miljoner kronor för bostadslägenheter. Under senare år har emellertid enligt riksdagens medgivande högre belopp kunnat beviljas i den mån efterfrågan på jordbrukslånemedel icke förefunnits.

Antalet årligen beviljade lån har ganska nära följt de växlande konjunkturerna. En nedgång gjorde sig tydligt märkbar under lågkonjunkturen. Frekvensens bottenläge uppnåddes 1931, varefter årlig ökning med 500—600 lån kunnat annoteras för vart och ett av åren 1932 och 1933. Sistnämnda år beviljades sålunda ungefär 1 000 lån mer än 1931.

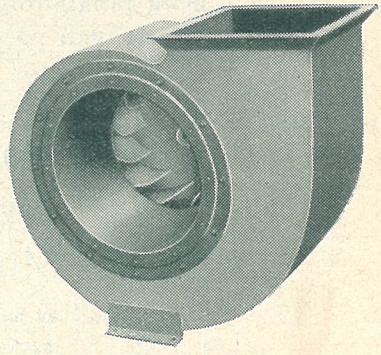
För 1934 inträffade det förhållandet, att antalet lån i förhållande till 1933 minskades med omkring 100, under det att den sammanlagda lånesumman ökades med något över 300 000 kronor.

50 år gjorde Bahco-märket till en symbol för modern fläktteknik

Grundandet och utbyggandet av vår fabriksverksamhet löper parallellt med uppkomsten och utvecklingen av fläkttekniken. Den allt rikare typspecialiseringen för nya ändamål, de allt större fläktformaten, de allt mera omfattande anläggningarna för experimentella prov — hela denna fortlöpande utveckling avspeglas i våra verkstäders ständiga tillväxt.

Hela vår långa och allsidiga praktik lägges till grund för en god lösning av *Ert* fläktproblem.

Verkstäderna grundlagda år 1886.

1886
1936

BAHCO

A.-B. ENKÖPINGS VERKSTÄDER

Tel. 57. ENKÖPING. Tel. 457.

Repr. för Västra Sverige: *A.B. Calvert & Co., Göteborg.*

Detta synes visa hän på tendens till kostsammare bebyggelse, vilket icke torde vara överraskande i betraktande av de förbättrade konjunkturerna. För 1935 saknas ännu tillräckligt material för någorlunda exakta siffror.

Beträffande omfattningen av lånerörelsen sedan densamma igångsattes 1905 må nämnas, att omkring 75 000 lägenheter belånats med egnahemslån till ett sammanlagt belopp av över 300 miljoner kronor. Kan det beräknas, att de 75 000 lägenheterna bilda hem för i genomsnitt fem familjemedlemmar, omfattar egnahemsverksamheten i närvarande stund närmare en tiondel av landsbefolkningen.

Prognosen för tid, som kommer, är givetvis vansklig att fastslå. Emellertid synes som om den under de sista åren starkt tilltagande familjebildningen medfört avsevärt ökad efterfrågan på lånemedel, i synnerhet vad bostadslägenheter beträffar. Man kan sålunda iakttaga, att på några orter, där lånerörelsen tidigare uppvisat en årlig långivning å 30 à 40 000 kronor, efterfrågan på sistone överstigit 300 à 400 000 kronor.

Töreboda

Grävmaskiner och Murtegelpressar

av modernaste konstruktion till mycket moderata priser rekommenderas. Begär offert från

Töreboda Gjuteri & Mek. Verkstads A.-B.

Töreboda

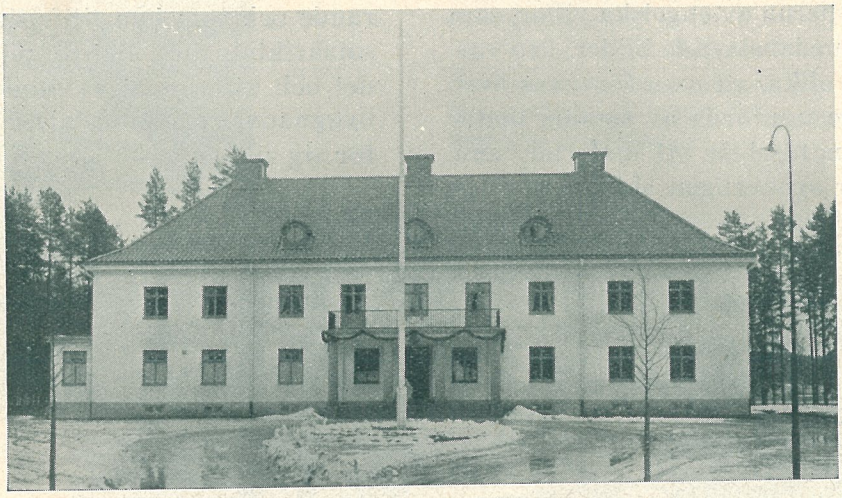
Ny låneform.

Rörande den under egnahemsstyrelsens tillsyn stående organisationen må slutligen nämnas en ny låneform, som tillkom 1935, nämligen lantarbetarbostadslån åt ägare eller brukare av jordbruksfastighet. Lånen utgå för uppförande av nya lantarbetarbostäder på fastigheten eller för ombyggnad av och annat mera omfattande förbättringsarbete å förefintliga dylika bostäder. Lantarbetarbostadslån kan beviljas intill ett belopp av 30 000 kronor för varje särskild bostadslägenhet och får ej överstiga 70 procent av kostnaderna för hela byggnadsföretaget. Låneansökan ställes till egnahemsstyrelsen och inlämnas till vederbörande hälsovårdsnämnd.

Bland statliga anordningar för egna hem på landet är den 1934 tillkomna, under statens jordnämnd lydande organisationen för anskaffandet av jordbruk till obemedlade stadd i kraftig utveckling.

Från den vanliga statsunderstödda egnahemsverksamheten skiljer denna anordning sig därigenom, att jordanskaffning och bebyggelse sker helt i statens egen regi genom jordnämnden. När lägenheterna äro bebyggda och fullt iståndsatta, utbjudes desamma på arrende till medellösa, i jordbruk hemmastadda personer med köprätt för brukarna sedermera enligt vissa bestämmelser. Under den verksamhetstid, som hittills stått till buds, ha flera större jordegendomar i södra och mellersta Sverige styckats och bebyggts genom jordnämndens försorg.

REM-, KUGGHJULS- och LINSMÖRJOR
PRESENNINGS- och REMOLJOR
A. E. Fernstedt & Co. Motala
Telefon 107 Etablerad 1890 Begär offert

Disponentbostaden, Sandvikens Jernverks A.-B.

Uppförd av högporöst tegel från
SALA TEGELBRUK

Utomordentlig lera,

modernaste tillverk-
ningsmetoder,
driftkontroll,
noggrann sortering,

göra vårt **högporösa murtegel** till marknadens bästa och billigaste byggnadsmaterial

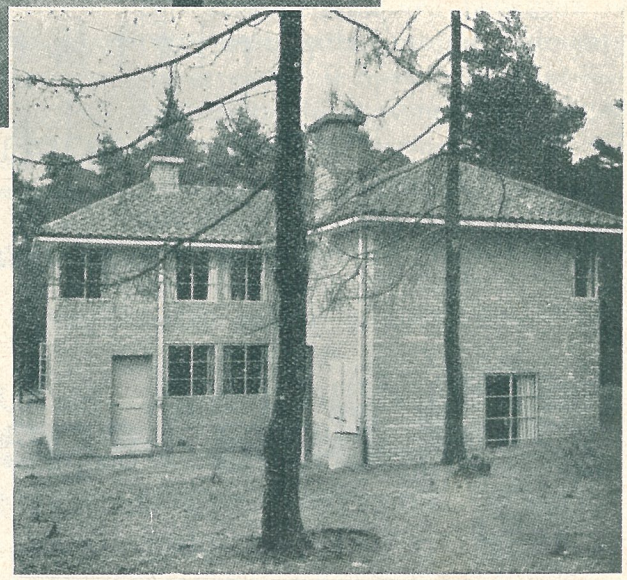
Sala Tegelbruks A.-B.

SALA - Tel. 12 och 718

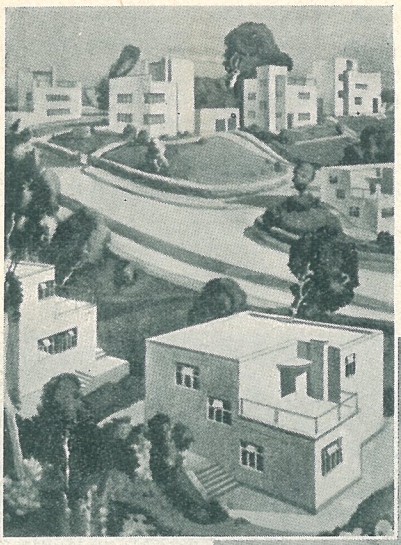
Engelska Tegelvillor

De två typerna av engelska villor, som visas på nedanstående bilder, äro varandra så olika, att man förvånas över att de äro uppförda av samma material. Men tegel är ett material, som möjliggör synnerligen skiftande utförande och som kan tillfredsställa alla smakriktningar. Beträffande utseendet och utförandet av moderna villabyggnader i England tala dessa bilder för sig själva.

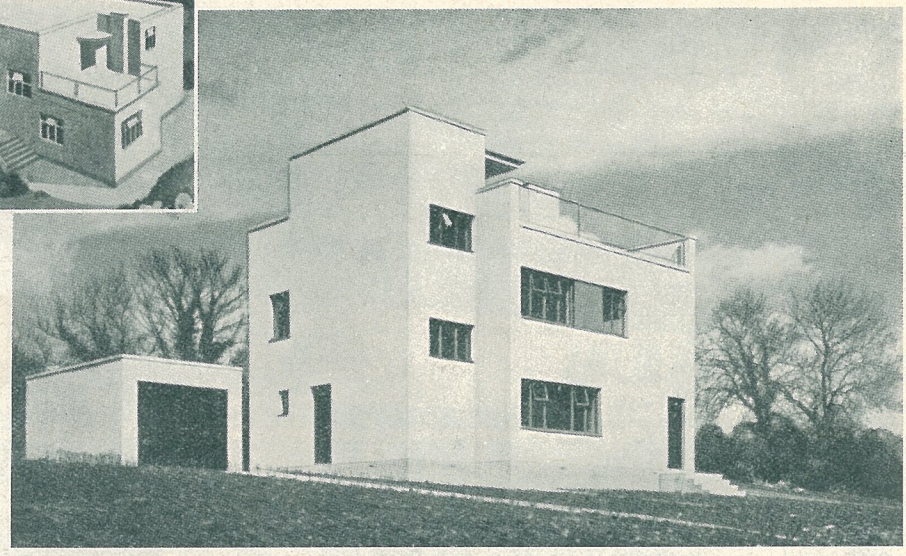

Villa från Surrey i närheten av Godalming. Den ligger på en sluttning i en skog av lärkträd och harmoniserar utmärkt med sitt läge. Väggarna äro av tegel med dämpad gul färg, som tonar väl mot lövverket på lärkträden. Taket är belagt med mörka tegelpannor.

I Churston, South Devon har planlagts ett modernt villaområde, som skall bebyggas enhetligt med villor i samma stil.

Nedan en typisk exponent för Churston-bebyggelsen. Väggarna äro tegel putsade med vitt cementbruk.

TEGEL

FASADTEGEL
1,4-TEGEL
MURTEGEL
m. fl.

GÖTEBORGS TEGELAKTIEBOLAG

Kyrkogatan 4
GÖTEBORG

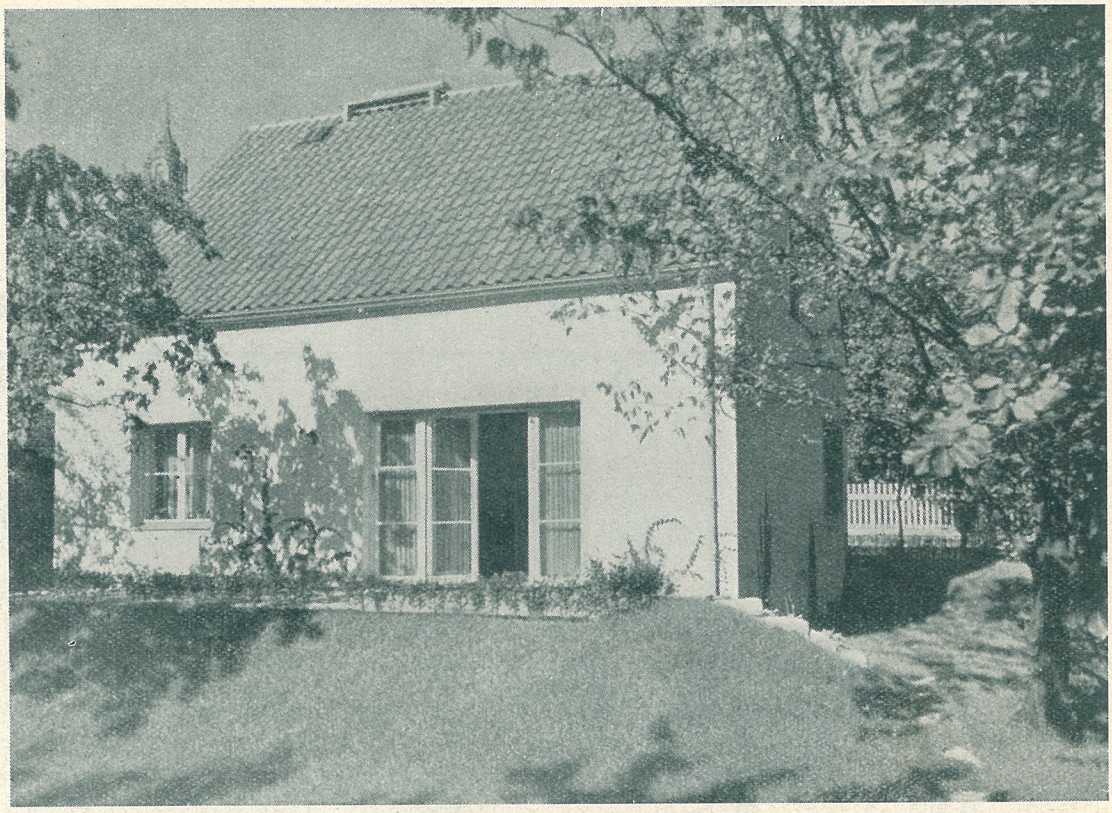
TELEFONER: Kontor: 313 68
Upplag: 320 11

Två tyska tegelvillor

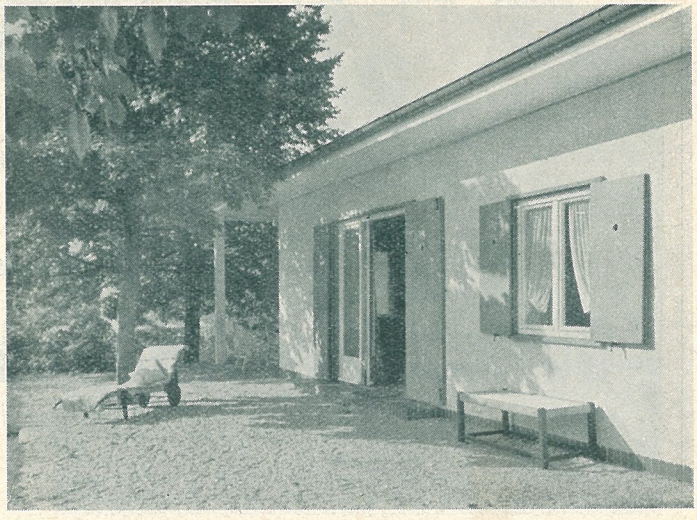
Även i Tyskland har man funnit, att det blir bäst och billigast att bygga villorna, små som stora, av tegel.

Bilderna nedan visa två villor av arkitekterna W. v. Gumberz-Rhontal och L. v. Bonin. Den ena är en 2-våningsvilla med de utvändiga måtten 8,40×9,70. Bottenvåningen innehåller hall, gästrum, vardagsrum, matrum och kök. En trappa upp finns hall, badrum, sovrum och en stor garderob.

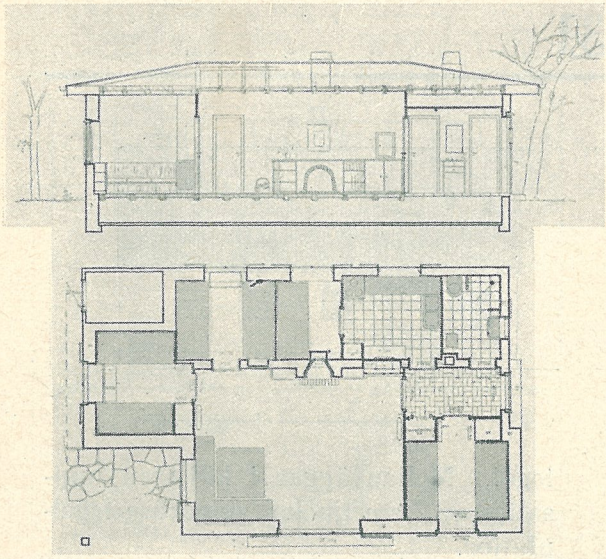
Den andra är en envånings sommarvilla med måtten 7,00×11,30.

Villa i Berlin—Dahlem. Obrutet tegeltak och tegelväggar. Fotot visar terrassen mot trädgården.

Sommarvilla i Kladow vid Berlin. Slammade tegelväggar med synligt tegel vid grunden.

Sektion och plan av huset vid Kladow Skala 1:200. Från tamburen med kapprum ingång till badrum, kök med jungfrukammare, ett sovrum samt vardagsrummet. Längst upp ett förrådsrum.

Slottsmöllans

Fasadtegel { **Slottstegel** / **Handslagen**

i vacker mörkröd färg
ge åt fasaden ett
gediget utseende.

Slottsmöllans Tegelbruk

HALMSTAD

Tel. 1416

A.-B. FÖRENADE TEGELBRUKEN

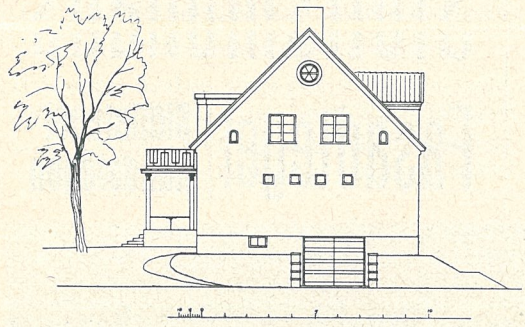
LINKÖPING - TELEFON 201

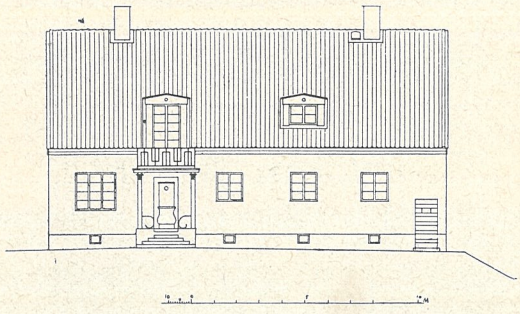
rekommenderar
sina tillverkningar av

3"×5"×10" lättmurtegel 1,6 ■
3"×5"×10" högporöst murtegel 1,2
och mellanväggsplattor

BEGÄR VÅRA BROSCHYRER :-: INFORDRA PRISUPPGIFTER

En tegelvilla från 1931

En av de tidigast byggda villorna av högporöst tegel är ett bostadshus i Örebro byggt för en rådman. Huset hade konstruerats och beräknats för trä, men entreprenaden omräknades senare för ytterväggar av högporöst tegel och det visade sig då, att kostnaderna ej blevo högre, varför man givetvis stannade för detta material.

Då villan nu varit bebodd i fyra år har man haft tillfällle att se hur den ställt sig i praktiken. Inga som helst sättningar ha observerats och alltså icke heller någon sprickbildning. Något underhåll i egentlig mening har man därför ej heller behövt börja tänka på. Ägaren är synnerligen nöjd och belåten med sitt varma, fukt- och dragfria hus och har konstaterat att uppvärmningskostnaden blir relativt sett synnerligen låg. Detta är givetvis mycket glädjande, då en nöjd byggherre ju är, vad både arkitekten och byggmästaren önskar.

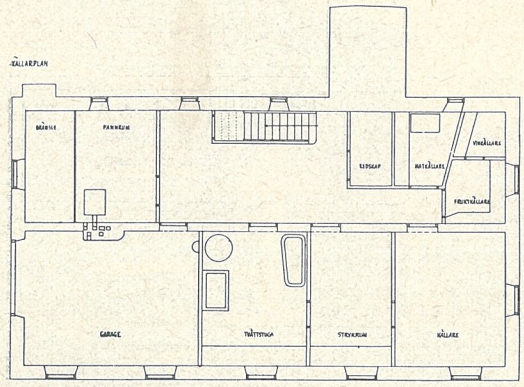
Nedan skall lämnas en kort beskrivning på villans utförande.

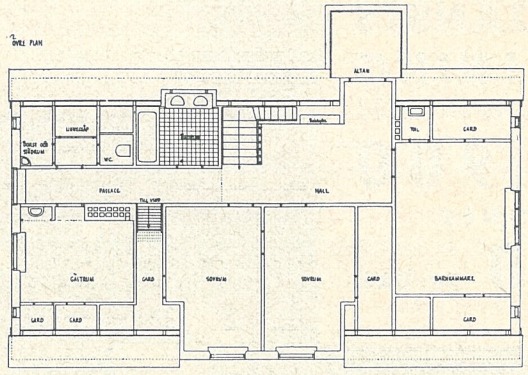
Grundmurarna gjötos av betong, asfalterades på insidan och bakmurades med halvsten högporöst tegel. Av vanligt tegel uppmurades hjärtmuren i källaren samt skorstenen. Ytterväggarna murades i en stens högporöst tegel. Mellanväggar i källaren uppsattes av 7 cm tjocka högporösa tegelplattor.

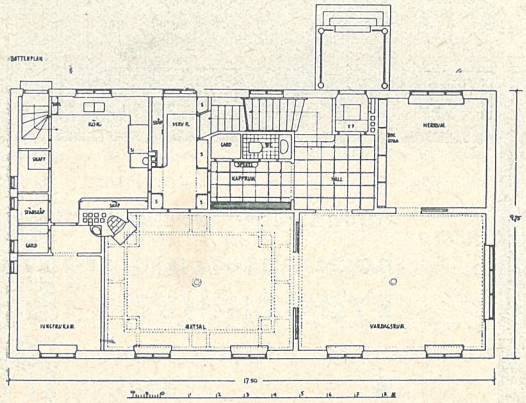
Över garage, pannrum och tvättstuga utfördes bjälklag av betong. Övriga bjälklag av trä. Innerväggar äro av trä. Yttertaket är belagt med enkelkupiga takpannor.

I bottenvåningen är hallens och kapprummets väggar putsade och kalkfärgade, golv av marmor och tak av furuplywood som behandlats med tämligen mörk bets. Rutparkett i herrum, vardagsrum och matsal. Tapetserade väggar och putsade tak i vardagsrum och matsal. I matsalen taket indelat med trälister. Herrummet har bokhylla på ena sidan samt väggarna beslagna med plywoodpanel av furu som betsats. Taket är vävspänt. Kök och serveringsrum har golv av linoleum. Gasspis i köket. Diskbänk av vit marmor. Bänk med slasktratt belagd med rostfri plåt. Trappan till övre våningen är utförd av ek.

I övre våningen äro alla rumsväggar och tak vävspända. Väggarna sedan tapetserade. Golven äro av furu, betsade, oljade och fernissade. I badrummet som har inbyggt badkar äro väggarna beklädda med gröna kakelplattor.

Tomtens nivå ligger ca 1,5 meter över omgivande gata. Mitt framför huvudingången är tomten urgrävd till en "sunken garden" omgiven av rosenhäckar.

Hela byggnadskostnaden belöpte sig till ca 65 000 kronor, vari ingick stängsel kring tomten samt schaktning och planering av densamma.

Georg Lindberg.

Ni träffar landets främsta arkitekter och byggmästare

husägare, kommunal- och förtroendemän om Ni annonserar i

TEGEL

ORGAN FÖR SVERIGES TEGELINDUSTRIFÖRENING

KUNGSGATAN 32 STOCKHOLM TEL. 23 31 05

VARDAGAR 10—18
LÖRDAGAR 10—16
SÖNDAGAR 13—17
TISDAGAR och FREDAGAR även 19—21

BYGGTJÄNSTS UTSTÄLLNING
BESÖKTES UNDER 1935
AV **53,900**
PERSONER
ELLER **160** PR DAG

Besök den permanenta byggnadsmaterialutställningen BYGGTJÄNST

•

Bästa översikt över moderna byggnadsmaterial

•

Använd BYGGTJÄNST för informationer i materialfrågor - Fri rådgivning

FRI ENTRÉ
TELEFON: 21 22 09 - 11 92 48

STOCKHOLM CENTRUM KUNGSGATAN 32

BYGGTJÄNST

STEN på STEN

Konfektionshusen.

Häromdagen mötte vi vår vän arkitekten som upprörd omtalade, att hans anbud om utförande av ritningar till konfektionshus för en trävarufirma icke blivit antaget, oaktat det låga pris han lämnat. "Jag har nedlagt en hel del arbete och hade goda förslag, som borde givit tillverkaren ett försprång framför en del andra som syssla med konfektionshus, men här var det tydligen icke fråga om att åstadkomma ett kvalitetsarbete, utan fastmer att göra hustyper, som passade för en låg framställningskostnad."

Gratulerar! sa vi till att Du icke fallit för frestelsen att ytterligare utöka den alltför stora massan av dessa undermåliga kataloghus. Det finns ju även goda typer av standardhus, men såväl dessa som de undermåliga rekommenderas i allmänhet utan hänsyn till om de passa för byggnadsorten eller om de på ett vettigt sätt kunna infogas i byggnadsplatsens terräng.

Den rådgivande arkitekten är ju fullständigt bortkopplad "all sakkunnig hjälp är obehövlig, huset levereras för fullt monteringfärdigt och kan uppföras och uppsättas av vem som helst". "Tänk så bra att kunna inbespara hela arkitektarvodet." Det är tyvärr ett säljarargument, som står sig inför en icke-reflekterande allmänhet.

I stället för att rådgöra med en byggnadssakkunnig person som kan tillrättalägga byggarens önskningar, får man ett konfektionshus lika hundra andra och som till på köpet kanske är allt annat än vad man trodde. Hur ofta får man icke höra missnöjda husbyggare som, dårade av säljarens vältalighet, dras med ett hus, vars verkliga utseende han icke kunde bilda sig en riktig uppfattning om, då han icke fullt förstod ritningarna.

Det stora huset "som fullt monteringsfärdigt, fritt på platsen icke skulle kosta mer än 7 000 kronor", vilket belopp byggaren ansåg sig kunna klara, kostar nu dubbelt så mycket. Hans återstående livstid är förmörkad av de krediter han varit nödsakad taga hos alla möjliga leverantörer för att få sitt fullt monteringsfärdiga hus färdigt. Hur många skorstensstockköpare tegelbruken har bland sina osäkra kunder föres ingen statistik på, men de äro många. De grejor som behövdes utöver vad monteringsfirman levererade var så bagatellartade, hette det, att det icke behövde talas om. I verkligheten ställde det sig annorlunda. Reklamens makt är stor och det som mest reklameras köpes och köpes okritiskt av en allmänhet, som tror att allt som är tryckt är sant.

Man skall naturligtvis icke bortdöma all konfektion, men den konfektion som bygger på att bortkoppla den rådgivande sakkunskapen vid utformandet av det hus man skall ha under hela sin livstid, den har intet berättigande.

"Byggnadsfrågor".

Det är inte utan en viss förvåning, som Red. har konstaterat, att det fortfarande tycks finnas byggnadsfackmän, som icke känna till existensen av högporöst tegel, trots all reklam som utförts för denna produkt och trots den synnerligen omfattande användningen som den har fått.

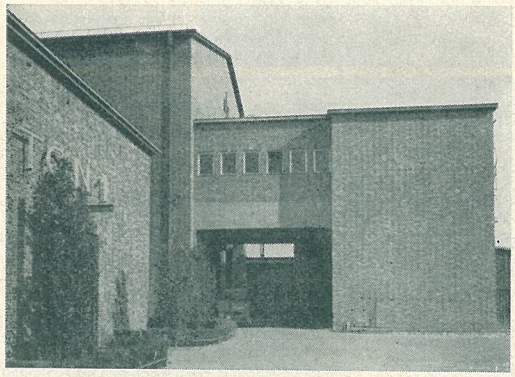
Denna reflektion orsakas av ett svar på en fråga under rubriken "Byggnadsfrågor", i veckotidningen "Husmodern" nr 9 i år. Frågan gällde material till ett inte för kallt garage, som vore billigt att uppvärma. I svaret finner man beskrivning på trävägg, gasbetong och cementhålsten. Det sistnämnda alltså material, som endast finnes att få på ett fåtal platser. Besvararen tycks icke alls känna till högporöst tegel som ju för ifrågavarande ändamål vore synnerligen lämpligt och därjämte kan köpas på de flesta orter.

Förbud

mot monteringsfärdiga hus på av staden sålda tomter påyrkas av en stadsfullmäktig i Ängelholm. Som skäl härför hänvisas till det önskvärda i att trygga arbetstillgången för i staden boende arbetare.

För trycksaker
vänd Eder till
A.-B. Thelin & Beckman
Boktryckeri
Luntmakaregatan 14 Stockholm
Telefon: 114189, 119064

Ljudfilmsstudio.

Bilden ovan visar en del av Ufas nya studio i Berlin-Tempelhof. På grund av larmet från kringliggande gator och från flygplatsen i närheten måste man kräva en utomordentligt hög ljudisolering av väggarna, för att inspelningsarbetet ej skulle bli stört. Man utförde mycket omfattande mätningar av ljudstyrkorna samt undersökningar av den erforderliga ljudisoleringen och fann att bästa sättet att uppnå denna var att bygga väggarna av tegel med en murtjocklek på 50 cm. Man har tidigare experimenterat med mer eller mindre konstiga byggnadsmatrial och byggnadssätt för detta ändamål, men man har slutligen funnit, att det bästa och billigaste materialet är tegel.

Konkurrenter.

Vid de olympiska spelen i Ga-Pa användes is av tegelformat som byggnadsmaterial för vallarna i bobsleighbanan. Det är ju inte första gången is använts som väggmaterial. Eskimåernas hyddor ha väggarna av detta sant naturliga material. Is är en konkurrent som hälsas med glädje! Ty den begagnas till skillnad från så många andra konkurrenter på ställen där den verkligen passar bättre.

Teglet i fackpressen 1935.

Den svenska fackpressen innehöll i fjol följande uppsatser, som direkt behandla tegelmaterielen.

Allmänna synpunkter på byggnadens underhållskostnader och deras beroende av material och konstruktion. (Olof Thunström). Tidning för Byggnadskonst sid. 129. Även Tegel sid. 47.

En utredning angående 1.4-teglet. Byggnadsvärlden sid. 354.

Ett teglets åttahundraårsjubileum. Tidning för Byggnadskonst sid. 403.

Frostbeständigheten hos tegel. Notis i Teknisk Tidskrift, allm. uppl. sid. 383.

Jämförelse mellan tegel och betong, använda som bärande konstruktioner i hyreshus av olika våningstal. (Eric Rockström). Byggmästaren sid. 39. Tidning för Byggnadskonst sid. 186. Även Tegel sid. 37.

Lättegel för isolering av ugnar. Notis i Teknisk Tidskrift, allm. uppl. sid. 72.

"Röbo" gula (N. G:son Friberg). Tidning för Byggnadskonst sid. 530.

Saltutslag å murverk. Byggnadsvärlden sid. 31. Även Tegel sid. 23.

Statistisk överblick över tegelindustrien och dess produkter. (C. A. Strömberg). Byggmästaren sid. 12. Även Tegel sid. 24.

Sättsprickor i murverk. Byggnadsvärlden sid. 497.

Som synes är det ett mycket knapphändigt utrymme, som den svenska fackpressen beskärt det stora intresset för tegelmaterialen och tegelhusen. Häri måste bli en ändring.

STATENS PROVNINGSANSTALT

(f. d. Tekn. Högskolans Materialprovningsanstalt)

Tel. 23 01 00 **BYGGNADSTEKNISKA AVD. STOCKHOLM** Tel. 23 01 00

konstruktioner. Besiktningar o. provtagningar Provningar o. undersökningar av material o.

Drottning Kristinas Väg, Valhallavägen. Godsadress: Stockholm

Lättare järnvägsmaterial

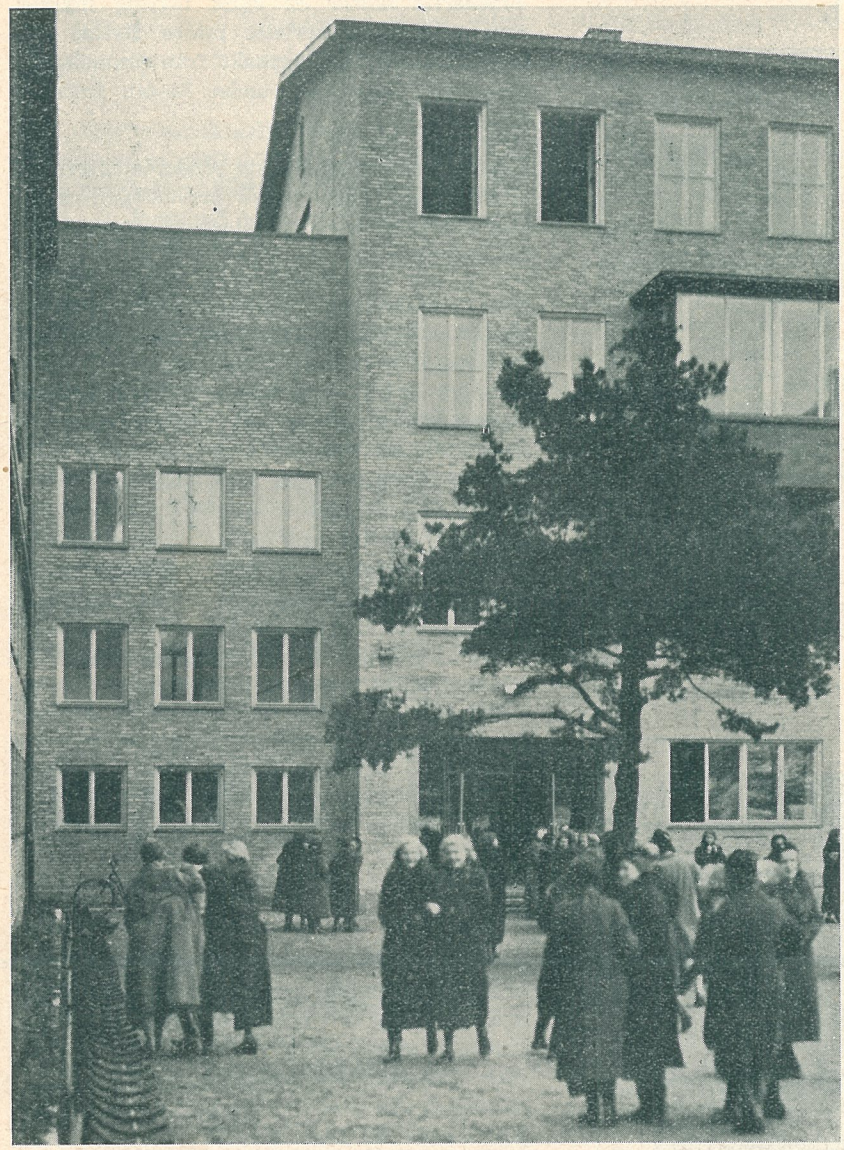
köpes förmånligt från

A.-B. WILH. SONESSON & C:o

Stockholm Malmö Göteborg

Flickläroverket i Göteborg

I slutet av förra året invigdes den nya byggnaden för Göteborgs allmänna läroverk för flickor. Den ligger vid Johannebergsgat. med stadsteatern som närmaste granne och är uppförd med en huvudbyggnad om fyra våningar och vinkelrätt mot denna en trevåningars flygelbyggnad. Dessa sammanbindas med en smalare byggnad. Byggnadskostnaderna uppgingo till omkring 1 120 000:—. Arkitekt R. O. Svensson, konstruktör J. Lindberg och huvudentreprenör L. Hansson.

Skolan är byggd av tegel med fasaderna klädda med Lomma handslagna gula fasadtegel (i likhet med stadsteatern).

Tenggrenstorps Tegelbruk

VÄNERSBORG **Tel. 168, 820**

TILLVERKNINGSKAPACITET:

DIV. MURTEGEL . .	5.000.000
TAKTEGEL	3.000.000
DRÄNERINGSRÖR .	1.500.000

VI TILLVERKA

1,4 TEGEL

Ur fackpressen.

Behandling av tegellera med ånga.

Tonidustrizeitung, Berlin, nr 3, 1936.

Många av de för tegelframställning använda lerorna kunna utan vidare bearbetas direkt till ett användbart tegel om lämpliga bearbetningsmaskiner finnas. Men det finns även råmaterial, som ej kunna bearbetas direkt utan att svårigheter uppstå vid torkningen och bränningen. Så länge torkningen sker med atmosfärisk luft äro torksprickorna relativt ofarliga. Men vid konstgjord torkning ändra sig förhållandena, ty då visar det sig tydligt, om råmaterialet fått en lämplig beredning eller ej.

Många tegelbruk, som ha ett vid torkning och bränning känsligt råmaterial, bruka lägga upp ett lerlager, dels för att leran under en längre tid skall lösas upp av frost och regn, dels också för att åstadkomma en bättre blandning av de olika materialen.

Emellertid kostar en dylik lagring mycket pengar, då ju materialet måste flyttas två gånger. Med utgångspunkt från ovannämnda reflexioner kom förf. under hösten 1935 på följande idé.

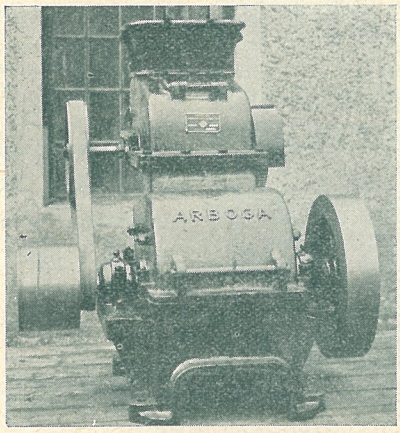
Då frosten utför den bästa sönderdelningen av råmaterialen, varför skall beredningen då ej kunna utföras med motsatsen till frost, alltså värme (ånga) ?

Förf. ville i varje fall göra ett försök och lät därför tillverka en ångapparat, i vilken en mycket känslig lera nedfördes. Råmaterialet kom endast i beröring med den direkt framställda ångan av ett visst tryck. Efter en lämplig tid togs materialet ut ur apparaten och arbetades en gång med en liten försökspress. Vid detta försök visade sig följande: Råmaterialet var upplöst i sina minsta delar och det behövde ej användas något mera vatten för formgivningen. Provteglen insattes så varma som de voro i en torkugn med 50° C begynnelsetemperatur. Tempteraturen höjdes under ungefär 5 timmar kontinuerligt till ungefär 100° C. Efter denna tid voro provteglen tämligen torra och prickfria och efter ytterligare 3 timmars förlopp hade de torkat fullt tillfredsställande. Under denna åttatimmars torkning hade försöksteglen förlorat omkring 20 proc. vatten. Efter bränning i ringugn visade det sig, att teglen hade ett mycket bra utseende och klinkerartat brott.

Vid ett försök med samma råmaterial men utan ångbehandilng måste en bearbetning på 4 à 5 gånger ske i försökspressen, innan en homogen massa erhölls. Det visade sig även efter torkning och bränning, att dessa försökstegel icke hade blivit av samma kvalitet som de vid det förra försöket.

Försöken bevisa alltså följande:

Om man redan vid råmaterialets beredning tillsätter värme (ånga eller hett vatten), kunna svårupplösliga vid torkningen känsliga leror förvandlas till utmärkt tegellera. Dock kunna försök utföras i stort endast där ånga och konstgjord torkning stå till förfogande. Men det är icke uteslutet, att även bruk utan konstgjord torkning kunna torka det ångbehandlade teglet på vanligt sätt och kanske fortare än hittills varit vanligt på grund av den värmemängd stenen redan besitter. Det kan också hända stenen härigenom torkar mera likformigt inifrån och ut. Något dylikt försök har dock icke utförts.

Vår slungkvarn

är ypperlig
för krossning
av tegelskärv

A.-B. Arboga Mek. Verkstad, Arboga

Telegrafadr.: Verkstaden
Telefoner: 13, 15, 16.

Silos av tegel.

Tonindustrizeitung, Berlin, 9 mars 1936, sid. 251—260, 8 fig.

Den i hög grad aktuella frågan om ensilering behandlas i en artikel i Tonindustrizeitung, där förf. påpekar möjligheten att utföra silos av tegel. I Tyskland har ett flertal silos med framgång redan byggts av tegel. Ensilering kan som bekant användas för alla slag av foder. Den avser att lagra fodret under längre tid i färskt tillstånd utan torkning på sådant sätt, att fodrets näringsvärde ej nedsättes. För silosbyggnader kunna de flesta material begagnas och en silos kan ha strängt taget vilken form som helst. Den får dock ej ha några skarpa hörn, enär fodret kan "hänga upp sig" i dessa. En god silos måste vara luftät och vattentät såväl inifrån som utifrån samt syrafast. Endast det bästa hårdbrända tegel får begagnas och teglet måste vara absolut fritt från skadliga ämnen, som kunna ge anledning till utfällningar.

Silon bör vara relativt hög för att underlätta ensileringen. Dock föreligger risk för skada genom gasbildning, om den göres allt för hög. För en 12 kbm silos är ungefär 3 m höjd lagom. Rundsilos böra muras med radialtegel, varigenom ett gott murverk erhålles. Först för silos med över 3.5 m diameter kan vanligt tegel av normalformat användas För stora diametrar och större tryck från den ensilerade massan blir det nödvändigt att ordna järnarmering, såvida man ej vill gå in för grövre väggtjocklek än en sten. Förf. visar i några figurer hur murningen bör verkställas och armeringen anbringas. Silon putsas in- och utvändigt. Utvändigt så att den blir fullt tät. Invändigt putsas noggrant och väl med kalkbruk tillsatt med något lämpligt tätningsmedel för bruk.

Intresset för silos av tegel är i Tyskland så stort, att tegelindustrien skall utge en broschyr över ensilering i tegelsilos, deras byggnad och kostnad.

RÄLS

(ny eller begagnad)

Flyttbara spår

Växlar och vändskivor

Hjulpar och rullager

Tippvagnar

Ång- och motorlokomotiv

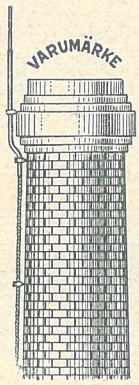
GRÄV-
maskiner

●

BEGÄR KATALOG

Carl Ström A/B

Stockholm C - Tel. 10 05 52

N. LUNDGREN

GEFLE

Tel.-adr.: **Skorsten** Rt. 151

Järnarmerade

Skorstenar

enl. egna patenter

Omkring 1,500 st. (50,000 m.) byggda

Ägare av Upsala Norra Tegelbruk, Upsala

Största skorstensbyggnadsfirma i Skandinavien

Bland byggda skorstenar märkas:

Falconbridge Nikkelverk A/S, Kristiansand, Norge, syrafast skorsten - - -	1	st. á	116 m
Ljusnans Sulfatfabrik, Marmaverken - -	1	„	106 „
Uddeholms A.-B., Sulfatfabriken, Skoghall	1	„	103 „
Östrands Sulfatfabrik, Östrand - - - - -	1	„	103 „
Korsnäs Sågv. A.-B., Sulfatfabriken, Gefle	1	„	102 „
Örebro Pappersbruks A.-B., Örebro - -	1	„	101 „

Åskledare uppsättas.

Reparationer, om- och påbyggnader under drift.

Eld- och syrafasta arbeten.

Ångpanne-, ugns- och andra industriella inmurningar.

Erfaren arbetarstam, i vilken yrket gått i arv i fyra generationer inom firman.

Provning av frostbeständigheten.

Techn. News Bull. 217, 1935. Bureau of Standards, Washington.

Frostbeständigheten hos tegel provas vanligen på så sätt, att provstyckena efter vattenmättning utsättes för 25 gånger upprepade frysningar till ca —15° C med mellankommande upptining. Teglet anses frostbeständigt, om det efter att ha genomgått detta frysprov icke uppvisar sprickbildning eller avlagring orsakade av frosten. Enstaka, obetydliga avlagringar må dock tillåtas.

I Techn. News Bull. 217 från Bureau of Standards, Washington beskrives en annan, indirekt metod för bestämmandet av frostbeständigheten, som bygger på undersökning av vattenfyllnadstalet. Denna metod kan icke anses som ny men en beskrivning av den torde ändock ha sitt intresse, enär den är mycket lätt att tillämpa och därför med fördel kan begagnas ute vid bruken.

Sönderspränginingen av en tegelsten, i vilken porerna äro delvis fyllda med vatten, har sin orsak däri, att volymen vid vattnets övergång till is ökar med ca 10 %. För att sönderspränging ej skall ske, måste alltså i en sten, som upptagit vatten i kallt tillstånd, finnas ett överskott i porvolym, vilket tillåter utvidgningen. Om detta överskott är större än 15 à 20 %, är teglet i regel frostbeständigt.

Den nämnda metoden för bestämning av vattenfyllnadstalet går endast ut på att bestämma porvolymen ur den mängd kokande vatten en sten kan upptaga. Vid nedsänkning i kokande vatten utdrives luften i stenens porer, varför denna kan mättas med vatten. Det i Techn. News Bull. 217 beskrivna provet tillgick i detalj på följande sätt. Provstycket, som först torkats och vägts, förvaras under 48 timmar nedsänkt i vatten vid rumstemperatur. Viktsökningen bestämmes, varefter provstycket nedsänkes i kokande vatten. Där får det ligga 5 timmar, varefter det väges ånyo. Di videras viktsökningen i kallt vatten med den viktsökning, som erhållits genom båda behandlingarna, får man direkt vattenfyllnadstalet. Det erhållna värdet bör vara högst 80 %, för att materialet skall kunna anses för frostbeständigt.

Porvolymen i % kan som bekant även erhållas ur $\frac{\text{spec. vikt} - \text{volymvikt}}{\text{spec. vikt}} \cdot 100$. Jämför i övrigt Axel Eriksson: Murtegel och tegelmurverk.

Tegelformat i Italien.

Ind. del Cemento, Calce Cesso, ecc., Mailand, Dez. 1935. Sid. 125—128, 3 fig.

I Italien synes en stor förbistring i de olika landsdelarna råda beträffande tegelformaten. En förf. har i en italiensk tidskrift tagit upp frågan om en sandardisering. Han visar i en tabell de många olika format som förekomma. Sålunda variera de vanligaste tegelformaten mellan längderna 23 till 29 cm, bredderna 11 till 15 cm samt tjocklekarna 5.5 till 6.5 cm. Förf. anser med hänsyn till de moderna byggnadsmetoderna, att för Italien är det lämpligaste tegelformatet 7: 15: 31 cm.

Vid behov av

Grävmaskiner,
Valspressar,
Förältare, Hissar,
Sänkstolar,
Avskärningsbord,
Ugnsgods m. m.

Infordra offert från

HEBY GJUTERI & MEK. VERKSTAD

Tel. 86, HEBY

TEGEL UTKOMMER MED 8 NUMMER PR ÅR

EXP. OCH ANNONSAVDELNING: TIDSKRIFTEN TEGELS FÖRLAG

KUNGSGATAN 32 - STOCKHOLM - TELEFON 23 31 05

Red. träffas efter överenskommelse pr tel. 23 31 15. - Adress: Sveavägen 21

FASADTEGEL, RÖBO RÖDA

i Karolinska Sjukhuset, Telegrafverkets nybyggnad, Västerledskyrkan, Kungsholms Brandstation, Vin- och Spritcentralens lagerlokaler, villor i diplomatstaden jämte en mångfald andra byggnader i Stockholm.

FASADTEGEL, RÖBO GULA

nytt tegel i vacker, varm färgton,

i hyreshus i Stockholm samt A.-B. Marabou Chokladfabrikens nybyggnader i Sundbyberg.

FASADTEGEL, LINA

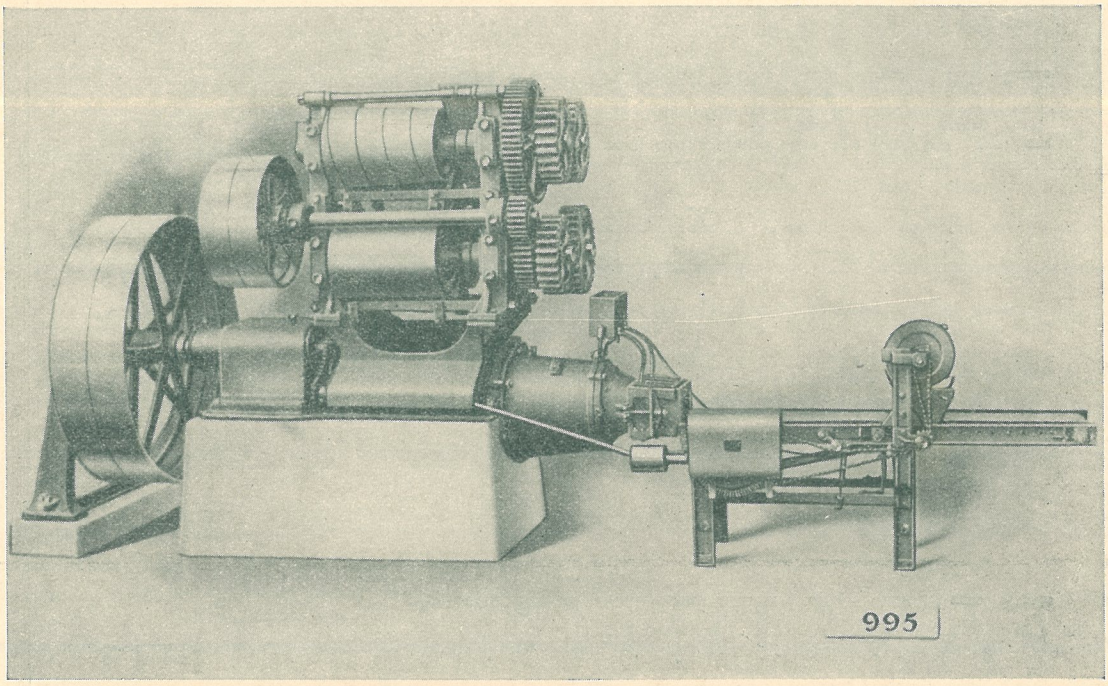
i Stadshuset, Tekniska Högskolan, Högalidskyrkan m. fl. byggnader.

AKTIEBOLAGET

MÄLARDALENS TEGELBRUK

Kungsgatan 39 STOCKHOLM Tel. 23 33 65

TEGELMASKINER för alla behov

MURTEGELPRESS EFFEKTIV II, kombinerad med aut. avskärningsbord **IDEAL,**

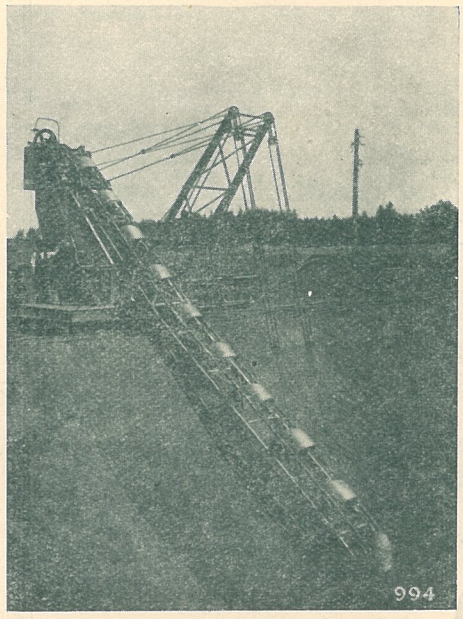
bästa och mest lättgående maskineri för tillverkning av murtegel

Mataresumpar.
Lådmatare.
Kollergångar.

Autom. Transportanordningar.
Torkinrättningar (Kammartorkor)
Ugnar av olika slag.

Kompletta **nyanläggningar** och modernisering av äldre bruk projekteras under garanti.

Grävmaskiner, flera olika storlekar.

Vår lilla grävmaskin

Q R S 10,

grävförmåga 10 kbm. pr timme, möjliggör att även mindre tegelbruk kunna vinna maskingrävningens fördelar.

Solid och lättskött, liksom de större typerna.

Infordra offert.

A.-B. ÅBJÖRN ANDERSON, SVEDALA.

A.-B. Thelin & Beckman Boktr. Sthlm 1936